

SARAH SUNDIN

*In het onder puin
bedolven Londen van 1940
gaat een moeder op zoek
naar haar zoontje*

De
RADIOMAKER
van LONDEN

ROMAN

Sarah Sundin

De radiomaker van Londen

Roman

Vertaald door Marianne Locht-Kühler

KokBoekencentrum Uitgevers • Utrecht

Vertaling: Marianne Locht-Kühler
Ontwerp omslag: DPS
Lay-out binnenwerk: Crius Group

ISBN 978 90 297 3699 2
ISBN 978 90 297 3700 5 (e-book)
ISBN 978 90 297 3701 2 (audioboek)
NUR 342
www.kokboekencentrum.nl

Oorspronkelijk verschenen onder de titel *Embers in the London Sky* bij Revell, een onderdeel van Baker Publishing Group, Grand Rapids, Michigan, USA.

© 2024 Sarah Sundin

© 2024 KokBoekencentrum Uitgevers, Utrecht

Alle rechten voorbehouden.

KokBoekencentrum Uitgevers vindt het belangrijk om op milieuvriendelijke en verantwoorde wijze met natuurlijke bronnen om te gaan. Bij de productie van het papieren boek van deze titel is daarom gebruikgemaakt van papier waarvan het zeker is dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid.

Voor Arden
Onze eerste kleinzoon
Onze schat

1

Tilburg, Nederland
Vrijdag 10 mei 1940

Zodra ze naar Engeland was gevlucht, zou Aleida van der Zee-Martens haar haren kort laten knippen en haar zoon voor het eerst op de foto laten zetten.

Sebastiaan kwam achter haar staan. Waarom kon haar man nooit eens wachten tot ze klaar was met borstelen? Soms kwam hij haar bij zeventien slagen storen, soms bij eenendertig en vandaag bij drieënveertig.

Halverwege haar rug kamde hij haar haren met zijn vingers en ze verstrakte.

In de spiegel van de kaptafel keek Aleida hem in de ogen. Warm grijs vandaag, geen koud staal.

Toch bleef elke spier gespannen.

Hij gaf een zoen op haar wang. 'Over tien minuten ontbijten we, Aleida.'

'Ja, Bas.' Een glimlach verscheen om haar lippen. Zij en de kleine Theodoor zouden nooit meer met Bas ontbijten.

Toen hij naar beneden was gegaan om naar het nieuws te luisteren, ging Aleida verder met borstelen. Ze had nog maar zeven slagen om het gevoel van zijn aanraking weg te krijgen. Het was niet genoeg, maar juist vandaag kon ze niet meer doen dan de gebruikelijke vijftig slagen.

Ze legde haar borstel op het zilveren blad, midden tussen haar kam en de parfumverstuiver. Haar ringen lagen bij het handvat van haar borstel. Eerst deed ze haar grootmoeders saffieren ring

om. Daarna haar verlovingsring, die ze in Londen zou verkopen.

Haar vingers trilden en ze trok haar handen terug, zodat ze niets om zou stoten. Dan zouden haar plannen in het water vallen.

Nu geruchten dat Duitse troepen zich bij de grens van Nederland verzamelden de ronde deden, had ze besloten haar plan een hele week naar voren te halen.

En het was een goed plan.

Voor de laatste keer stak ze haar haren op, zoals Bas het mooi vond.

Zodra Bas was vertrokken om naar zijn werk te gaan, de kokkin bezig was de ontbijtboel af te ruimen en de huishoudster beneden de vloeren schrobde, zou Aleida ongezien een koffer pakken. Ze had de spullen die zij en Theo nodig hadden al in een paar laden verstopt, zodat die voor het grijpen lagen.

Als de huishoudster naar boven ging om de logeerkamers schoon te maken, zou Aleida aankondigen dat ze een afspraak bij de kapper had. Die had ze gemaakt op het moment dat haar schoonmoeder, die aan de overkant van de straat woonde, de deur uit was voor haar eigen kappersafspraak, zodat ze Aleida en Theo niet met een koffer zou zien vertrekken.

Vanavond zouden zij en haar zoontje van drie veilig bij tante Margriet en oom James op het Engelse platteland zitten.

Maar haar vingers trilden nog.

Een stem rees langs de trap omhoog – Sebastiaan. Hij schreeuwde bevelen en kwam steeds dichterbij.

De schrik sloeg haar om het hart. Er kwam een bittere smaak in haar mond en ze klemde haar hand om de rand van het tafelblad. ‘Niet vandaag. Alsjeblieft.’

De slaapkamerdeur vloog met een knal open en Bas sjouwde moeizaam drie koffers naar binnen. ‘We vertrekken over een kwartier. Je moet nu inpakken. Alleen het hoognodige en waardevolle spullen. Snel.’

‘Wat?’ Het woord rolde hees over haar lippen. Ze was wel van plan geweest om te gaan inpakken, maar niet met Bas.

Hij legde de koffers op het bed en trok zijn kleerkast open. ‘Je

hebt toch familie in Engeland? Een nicht? Een oom?’

Ze had gehoopt dat hij dat vergeten was. ‘Ik... ik begrijp het niet.’

‘Niet hysterisch doen.’ Bas vouwde zijn nette pakken op en legde ze in de grootste koffer. ‘De Duitsers zijn vanmorgen vroeg het land binnengevallen. Op vliegvelden en bij bruggen zijn parachutisten geland. Tanks zijn de grens over getrokken. Onder een nazibewind kan ik onmogelijk mijn bedrijf draaiende houden, maar in Engeland wel.’

Zuur brandde in haar keel en mond. Haar hoop was vervlogen.

Bas keek haar even aan. ‘Of je nou gaat inpakken of niet, we vertrekken over een kwartier. De kok maakt een mand met eten klaar, de chauffeur warmt de motor op en ik heb gezorgd voor visa. Ik heb alles voorbereid.’

Aleida ook. Ze had rekening gehouden met alle onvoorziene gebeurtenissen.

Behalve deze.

Sebastiaan uitte een verwensing en trapte op de rem.

Aleida zette zich schrap tegen het dashboard. Ze hadden het voor elkaar gekregen om van Nederland naar België te komen, maar hier waren de wegen overvol met vluchtelingen en soldaten.

Bas haalde zijn hand door zijn dikke, blonde haardos. ‘Ik heb genoeg benzine om tot Boulogne te komen, maar niet als ik steeds moet stoppen voor deze idioten.’

Een vrouw met een kromme rug, een sjaal om haar hoofd en een overvolle handkar keek Aleida boos aan.

Aleida trok haar hoofd tussen haar schouders. Er zaten in hun grote auto maar drie mensen.

Kon ze maar uitstappen, boerenkleding aandoen en te voet opgaan in de menigte.

Haar plan lag aan haar voeten aan gruzelementen en in gedachten liep ze er op haar tenen tussendoor en zocht tussen de

scherven. Kon er niets meer worden gered? Als Bas bij tante Margriet was, waar konden zij en Theo dan naartoe om aan hem te ontsnappen?

Van de achterbank klonk een huiltje.

Bas keek Aleida boos aan.

Ze glimlachte verontschuldigend. ‘Als ik ook achterin ga zitten –’

‘Nee.’ Hij gaf met zijn vlakke hand een klap op de zitting tussen hen in. ‘Een vrouw hoort naast haar man te zitten.’

Theo hing tegen het portier, met zijn bruine haar door de war en zijn mondje vertrokken van vermoedheid. Hij drukte de slurf van zijn pluche olifant tegen zijn wang. Weer jammerde hij.

‘Theee-oo,’ zong Aleida met een zonnige glimlach. ‘Theee-oo. Wil Ollie een spelletje doen?’

Theo knipperde met zijn ogen, ging rechtop zitten en gaf zijn beste vriendje aan Aleida.

Ze zette de olifant op haar schoot. ‘Ollie, waar is Theo? Weet je het niet meer? Ach, dat weet je toch nog wel, Ollie?’

Theo schudde zijn hoofd en zijn ogen straalden. ‘Ollie niet vergeten.’

‘Nee, lieverd, dat is zo. Olifanten vergeten nooit iets.’

Bas snoof. ‘Wat is dat nou weer voor onzin?’

Aleida’s mond verstrakte. ‘Het is een Engels gezegde. Als jij naar Engeland wilt, kun je er maar beter aan wennen.’

Hij keek haar scherp aan. Voor die spottende opmerking zou ze later moeten boeten.

Maar nu had haar zoon haar nodig. Ze liet Ollies slurf over de rugleuning hangen en wees naar Theo. ‘Kijk eens, Ollie. Daar is Theo.’

Het jongetje giechelde, liet zich van de bank glijden en verstopte zich achter Aleida’s stoel. ‘Waar ben ik nu, Ollie?’

Aleida liet Ollies slurf heen en weer zwaaien en wees ermee naar haar zoon. ‘Zie je wel? Ollie vindt je altijd. Ollie vergeet nooit –’

‘Wat krijgen we nou?’ Bas’ stem klonk gespannen.

Voor hen renden mensen naar weerskanten van de weg, auto's werden in de berm gezet en de passagiers vluchtten.

'O nee.' Aleida leunde voorover en keek door de voorruit omhoog.

Twee donkergroene schaduwen doken uit de lucht omlaag, terwijl ze vonken spuwden die de aarde verschroelden.

Duitse vliegtuigen!

'Theo!' Aleida schoot overeind op haar knieën en greep over de rugleuning naar haar zoon. Ze moest hem in veiligheid brengen, naar buiten. 'Kom bij mama, kom!'

De auto schoot vooruit.

Aleida rolde bijna over de rugleuning. 'Wat doe je?'

Bas reed op hoge snelheid door, ongehinderd nu.

'Bas!' Ze bukte om door de voorruit omhoog te kunnen kijken. 'De vliegtuigen!'

'Ze moeten de vluchtelingen niet hebben, alleen soldaten. Dit is mijn kans.' Hij klemde zijn kiezen op elkaar, zoals hij dat vaker deed, en zijn gezicht kreeg een harde uitstraling.

De vliegtuigen doken nog lager en spuwden hun hete, glinsterende adem.

'Theo, ga liggen! Handen op je hoofd!' Aleida dook in elkaar, laag op de grond. Haar handen vormden een helm die niets voorstelde. 'Blijf laag!'

Het geronk van de motor werd overstemd door het janken van de vliegtuigen. Er klonken knallen en Aleida gilde.

Het geluid ging voorbij en stierf weg.

'Ik zei toch dat het kon,' zei Bas. 'Ik ben de enige hier die slim genoeg is om dat te begrijpen.'

Aleida bleef hijgend op de grond zitten en begroef haar vingers in het haar dat ze zo netjes had gekruld.

Hij verwachtte dat ze hem prees om zijn inzicht en moed.

Ze stak haar vingers nog dieper in het zo gehate kapsel. Waarom moest ze hem prijzen om zijn dwaasheid? Waarom moest ze liegen tegen een man die zijn vrouw en kind in gevaar bracht? Waarom kon ze niet aan hem ontsnappen?

Waarom kon hij niet doodgaan?

Aleida verslikte zich bijna in die duistere gedachte.

Bas kreunde en de auto vertraagde weer. 'Ik ben in ieder geval anderhalve kilometer opgeschoten.'

Ze tuurde over het dashboard. Vluchtelingen sleepten hun karren weer de weg op en trokken dieren ergens omheen.

Een paard en een man die midden op de weg lagen.

Rood. Zo veel rood.

Aleida snakte naar adem en sloeg beide handen voor haar gezicht. De Duitsers doodden ook vluchtelingen. Dit hadden zij kunnen zijn.

De auto schoot met een ruk naar rechts en Bas uitte een verwensing. 'Klapband, denk ik.'

Dat was te verwachten, als hij zo hard reed. Maar die gedachte hield Aleida voor zich.

Bas reed langzaam naar een rij bomen, waar tientallen vluchtelingen een kamp opgeslagen hadden. 'Maak jij maar eten klaar, dan verwissel ik het wiel.'

'Goed.' Haar stem en benen trilden, terwijl ze uit de auto stapte.

Ze deed het achterportier open en pakte Theo op. Hij klemde zich aan haar vast. 'Stil maar, lieverd. Je bent heel dapper geweest.'

Bas deed zijn jasje uit. 'Hou eens vast.'

Ze verschoof Theo een beetje, zodat ze het jasje aan kon pakken.

Bas deed de kofferbak open en haalde het reservewiel eruit. 'Hou het jasje bij je. Onze paspoorten zitten erin.'

Aleida deed een stap achteruit. En nog een.

Terwijl Bas het wiel verwisselde, konden zij en Theo weglopen. Gewoon weggaan. Ze kon haar chique hoed en mantel ruilen voor een eenvoudige sjaal. En dan gewoon gaan lopen.

Met haar paspoort kon ze het Kanaal oversteken. En met dat van Sebastiaan kon ze voorkomen dat hij haar zou volgen.

'Hier is de mand met eten.' Bas zette hem onder een boom.

Aleida schrok op uit haar droom. Wat haalde ze in haar hoofd? Overhaaste beslissingen hadden rampzalige gevolgen. Net als haar huwelijk met Bas.

Ze knielde naast de mand op de grond. 'Laten we eens kijken wat de kokkin voor het avondeten heeft ingepakt, Theo.'

Hij draaide zich om om te kijken en ze zette hem neer.

Aleida spreidde een kleed uit onder de boom en haalde brood, worst, kaas en mosterd uit de mand.

Bas was nog steeds met gereedschap aan het rammelen, dus ze leunde met haar rug tegen de boomstam. Theo kroop op schoot en ze gaf een kus op zijn zijdezachte haar. Voor hen wuifden gouden tarwearen in het licht van de ondergaande zon.

Kon ze het geluid van de vele voetstappen en toeterende auto's achter zich maar wegdenken en doen alsof de Duitsers niet de Lage Landen waren binnengevallen en Bas haar plan niet had verknald.

'Groen!' Theo wees omhoog naar de bladeren met zijn rechterhand, het handje zonder vingers, met alleen vijf lieve stompjes, alsof zijn vingers hadden liggen slapen toen het bevel om te groeien werd gegeven.

'Je bent een slimme jongen, Theo.'

'Blauw.' Hij stak zijn hand bijna in Aleida's oog.

Ze lachte en keek naar de glinsterende, groenblauwe ogen van haar zoon. 'Net als die van jou.' Gelukkig had haar zoon de oogkleur van de familie Van der Zee geërfd, niet het koude grijs van Bas.

'Rood.' Theo trok aan haar lip en giechelde.

Ze gaf lippenstiftkusjes op zijn hand, op elk van de lieve stompjes. 'Nu is jouw hand rood.'

Een klik.

'Dat is geweldig,' zei een man in Amerikaans-Engels. Hij ging op zijn hurken voor hen zitten en hield grijzend zijn camera omhoog. 'Een geweldig stel foto's.'

Had hij foto's van hen gemaakt? Aleida's hart bonsde van hoop en vrees tegelijk. Eindelijk foto's van haar zoon?

'Pardon,' zei Bas in het Engels. Hij kwam naar hen toe gelopen, zijn gezicht was een kil masker. 'Heb ik u toestemming gegeven foto's te maken van mijn vrouw?'

Aleida kromp ineen en trok Theo dichter tegen zich aan.

‘Goedenavond, meneer.’ De man duwde zijn gleufhoed wat achterover. ‘Ik werk voor de United Press.’

Bas keek Aleida doordringend aan. ‘Staat dat ding erop?’

‘Ik... ik weet het niet.’ Ze trok aan Theo’s mouw. ‘Ik zag hem pas toen het te laat was.’

‘Geef me die camera.’ Bas stak zijn hand uit.

De fotograaf snoof. ‘Dat hoeft ik niet te doen.’

‘Papa boos.’ Theo begroef zich in zijn moeders armen.

Dat was hij inderdaad. De arme Amerikaan wist niet dat hij het hol van de leeuw was binnengegaan.

‘Ik zal je zeggen wat je moet doen.’ Bas balde zijn vuisten. ‘Ik ben een invloedrijk man met invloedrijke vrienden. Als je die foto’s laat afdrukken, zal ik ervoor zorgen dat je je carrière wel kunt vergeten.’

De fotograaf vertrok ongelovig zijn gezicht en wendde zich tot Aleida.

Er ontsnapte een snik aan Theo’s mond en Aleida keek de man smekend aan. ‘Ga alstublieft niet tegen hem in, meneer. U weet niet wat u hebt gedaan.’

De donkere ogen van de man werden groot en zijn mond viel open. ‘Neem me niet kwalijk, mevrouw. Ik beloof dat ik de foto’s niet zal laten afdrukken.’

‘Als u dat doet...’ Bas verhief zijn stem als een donderslag.

‘Hé! Ik heb het toch beloofd?’ Hij stak zijn hand op als teken van overgave en liep haastig weg. ‘Krankzinnig,’ mompelde hij hoofdschuddend.

De donder rolde in Aleida’s richting en Theo jammerde en sloeg zijn armen om haar nek.

‘Zorg dat het zwijgt. Nu meteen!’

‘Stil maar, lieverd.’ Aleida wiegde haar zoon heen en weer, met haar blik strak op haar man gericht. ‘Stil maar.’

‘Ik word gek van dat gejengel.’ Bas gebaarde naar de auto. ‘Ga naar bed. Zonder avondeten.’

‘Ja, Bas.’ Honger was de minst zware straf die hij haar kon geven.

Ze krabbelde moeizaam overeind, stapte achter in de auto en ging met haar snikkende zoon in haar armen op de achterbank liggen,.

‘Zorg ervoor dat het zwijgt.’ Bas bonsde met zijn vuist op het dak van de auto. ‘Anders doe ik het.’

‘Stil maar, lieverd.’ Haar tranen drupten op het hoofd van haar zoontje. Zijn welzijn – zijn leven – hing ervan af.

Oppedroogde, zoute tranen deden haar oogleden samenkleven. Aleida wreef in haar ogen en zag dat de ochtend gloorde. Toen herinnerde ze zich wat die tranen had veroorzaakt en ze verstevigde haar grip.

Maar er was niets.

Theo? Was hij gevallen?

Op de vloer van de auto lag Ollie op zijn kop. Zijn dikke, grijze poten staken omhoog.

De auto bewoog.

‘Theo?’ Ze ging rechtop zitten.

Bas zat achter het stuur. Had hij Theo naast zich voorin gezet? Wat vreemd.

Maar er zat niemand voorin naast Bas.

Ze voelde zich lamgeslagen – haar verstand, haar longen, haar hart. ‘Waar... waar is Theo?’

‘Niet hysterisch doen.’ Bas toeterde. ‘Schiet toch op, idioten.’

Aleida’s vingers klauwden in de achterbank. ‘Waar is onze zoon? Wat heb je met hem gedaan?’

Bas schudde zijn hoofd. ‘Waarom doe je toch altijd zo hysterisch?’

Als er ooit een moment was geweest om hysterisch te mogen worden was dit het wel. ‘Waar is onze zoon? Onze zoon?’

‘Ik zei toch dat je het stil moest houden, maar dat doe je nooit. Is rust en stilte teveel gevraagd?’

‘Wat heb je gedaan?’ wist Aleida uit te brengen.

‘Gisteravond heeft een echtpaar ermee ingestemd hem voor ons mee te nemen naar Londen.’

‘Heb je... heb je ons kind meegegeven aan volslagen vreemden?’

Bas haalde zijn schouders op. ‘Je hebt het gisteren zelf gezien. Moeders die hun kinderen door de ramen van auto’s naar binnen duwden.’

Wanhopige moeders, die hoopten dat hun kind in een auto meer kans had dan te voet. ‘Maar wij hebben al een auto. Wat... wat haal je je in vredesnaam in je hoofd?’

Voor hen stond een paard-en-wagen abrupt stil en Bas trapte op de rem.

Haastig stapte Aleida uit de auto, snikkend van angst. Ze moest haar zoon vinden.

‘Aleida! Kom terug.’

‘Nee!’ Ze rende langs de weg, terwijl ze de mensen ontweek. ‘Theo! Theo!’

Bij een zwarte auto keek ze door het raampje naar binnen. Geen Theo. ‘Hebt u een klein, bruinharig jongetje gezien, drie jaar oud, bij een Engels stel?’

‘Nee. Nee, niet gezien.’ En vrouw van middelbare leeftijd keek Aleida geschrokken aan.

Een hand klemde om haar arm en ze gilte het uit.

‘Stap in de auto.’ Bas draaide haar met een ruk om.

‘Nee.’ Ze probeerde vergeefs haar arm los te rukken. Waarom kon ze zichzelf nooit van deze man bevrijden?

Er verhardde zich iets vanbinnen en het werd zo hard en bros dat het knapte. Ze keek Bas woedend aan, en ook in zijn ogen broeide een onweer. ‘Ik ga niet met je mee. Ik ga op zoek naar mijn zoon en ik wil jou nooit meer zien.’

Zijn mondhoeken krulden omhoog. ‘Waarom zou je bij mij weg willen? Ik ben de enige die het adres van dat echtpaar in Londen weet.’

Ze snakte naar adem. Alle hoop leek vervlogen en ze voelde de kracht uit haar lichaam wegvloeien. Ze kon geen kant op. Ze

kon haar zoon alleen maar vinden door bij de man te blijven die hem weggegeven had.

‘Als je ooit bij me weggaat...’ Bas klemde zijn vingers om haar arm en begroef zijn nagels in haar huid. ‘Of als je ooit weer zo’n toon tegen me aanslaat, dan zie je dat monster dat jij je zoon noemt nooit meer terug.’

Er ontsnapte een schreeuw aan haar lippen, vanwege het verdriet om Theo en de brandende pijn in haar arm.

Om hen heen werd nog meer geschreeuwd, alsof de hele wereld met haar meedeed.

Iemand botste tegen Aleida op.

Om hen heen probeerde mensen zo snel mogelijk van de weg af te komen.

Ze schrok. Drie vliegtuigen doken omlaag.

‘Stap in de auto.’ Bas trok haar mee langs de weg. ‘Jouw hysterische gedrag kost me veel te veel tijd.’

Hij gaf niet om haar en niet om zijn kind. Hij dacht alleen maar aan zichzelf.

Bij de auto gekomen stak Bas zijn hand uit naar het portier.

Het was alsof er een veer in haar binnenste losschoot. Ze draaide zich met een ruk naar hem om en ramde zijn arm met haar schouder, zodat hij losliet.

Ze rende in de richting van de bomen.

‘Stap in de auto!’ schreeuwde Bas. ‘Eén!’

Als hij bij drie was, zou hij haar bewusteloos slaan.

Aleida liet zich plat op de grond tussen de bomen vallen en bedekte haar hoofd.

De vliegtuigen kwamen ronkend dichterbij en spuwden vuur.

‘Twee!’

Aleida lag tussen allemaal vreemde mensen die huilden en baden en smeekten of ze in leven mochten blijven.

Kogels ratelden over het asfalt, als een enorme kettingzaag die de weg in tweeën spleet.

‘Dr-’ De stem van Bas schoot omhoog in een bijna meisjesachtige gil.

Het geluid van de vliegtuigen stierf weg, maar iedereen bleef huilen en bidden.

Bas had geen tijd meer om het woord 'drie' te zeggen.

Aleida dwong zichzelf op te staan en te lopen. Verdoofd.

Sebastiaan Martens, een invloedrijk man met invloedrijke vrienden, lag naast zijn dure auto; zijn ledematen waren in vreemde hoeken gebogen en zijn ogen waren dof als eeuwenoud tin.

Zo veel rood.

Aleida had gewild dat hij zou doodgaan. Nu was het gebeurd.

Maar hoe kon ze nu ooit haar zoon terugvinden?

Als het Duitse leger in 1940 Nederland binnenvalt, vlucht Aleid van der Zee naar Londen om de bezetting af te wachten. Tijdens haar vlucht raakt ze gescheiden van haar driejarige zoontje Theo. Wanhopig gaat ze naar hem op zoek. In de hoop hem terug te vinden werkt ze voor een agentschap dat verantwoordelijk is voor de evacuatie van kinderen naar het platteland.

Tijdens haar zoektocht komt BBC-radiocorrespondent Hugh op haar pad, die een reeks onverklaarbare moorden, waarvan een op zijn oom, onderzoekt. Aleida is geraakt door zijn verhalen en beseft dat ze hem nodig heeft om haar vermiste zoon te vinden.

Naarmate Hugh en Aleida elkaar beter leren kennen, komen ze steeds dichterbij de antwoorden die ze zoeken. Maar tegelijk neemt ook de dreiging om hen heen toe...

Sarah Sundin schrijft graag verhalen over de Tweede Wereldoorlog, een onderwerp dat haar mede door haar familiegeschiedenis fascineert: haar grootvader was legerarts en haar oudoom zat bij de luchtmacht. Eerder schreef ze *De roeier van Kopenhagen*.

KokBoekencentrum.nl
UITGEVERS | UTRECHT

